

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PILGTRAD

UDGIVET AF

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

AUSCHWITZ
✱
BERGEN BELSEN
✱
BUCHENWALD
✱
DACHAU
✱
HUSUM
✱
NEUENGAMME
✱
PORTA
✱
RAVENSBRÜCK
✱
SACHSENHAUSEN
(ORANIENBORG)
✱
STUTTHOF
✱
FRØSLEV
✱
HORSERØD
✱
SHELLHUSET
✱
VESTRE FÆNGSEL

Forsiden:

Der lægges blomsterhilsen
ved monumentet i Kruså
for gendarmene

Inde i bladet: Kan retsopgøret standses nu? ★ Med 250 danskere i godsvogne til Dachau ★
En dansker mod 40 tyskere ★ Neurose-ofrene må hjælpes ★ Aabenraa amtsråd skænker grund til Berna-
lotte-monumentet ★ Frihedskollegiet i Århus håber på tidligt forår ★ Vulkanerne findes i mennesket selv

Møbelkunst

A. Mikael Laursen

Østergade 3
Århus
Telf. 513

Jungs Boghandel

Stephan Agger

SKIVE

Esso Service Station

v. Arne Zachariassen

Dag- og Natekspedition

Strandvej 44 - Hellerup

Tlf. Ryvang 1299 - 6828

Betryk Deres Fremtid

gennem
Spareuret

Opsparing
Livsforsikring

DANSK SPARE-SELSKAB

NØRREVOLD 3, KBHV., K. C. 9380

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

stiftet

1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: Ordrup Jagtvej 179, Charlottenlund. (kontortid 9—12,30).

Telf. Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet på aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i Frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til ud- deling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af del- tagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til etablering af egen virksomhed, studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

BESTYRELSE

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.

Næstformand: Kontorchef i krigsministeriet, kaptajn Fl. B. Larsen, Slotsholms- gade 10, Kbh.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen-Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.

Fung. sekretær og leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagt- vej 137, Charlottenlund.

Den øvrige bestyrelse:

Andersen, Viggo, malermester, Valdemarsgade 7, Odense.

Christensen, Allan C., forlagsboghandler, Thorvaldsensvej 9, København, V.

Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Ålborg.

Eifer, Aage, kaptajn, Bolbro Villavej, Rungsted.

Fog, Mogens, professor, dr. med., Søllingsvej 17, Charlottenlund.

Hansen, Viggo, fabrikant, Spigerborggade 2, Varde.

Holt, Paul, seminarieførstander, Århus.

Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus.

Johansen, P. A., arkitekt, Bernstorffslunds allé 80, Charlottenlund.

Kjeldsen, K. oberstløjtnant, Skrydstrup.

Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus.

Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø.

Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus.

Madsen, N. J., pastor, Vorning pr. Hammershøj.

Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby skole, Nr. Søby, Fyn.

Møller, Poul, fabrikant, Skive.

Næsted, Børge, læge, Hjallesø.

Olesen, O., kontorchef, Kastanie allé 7, Herning.

Olesen, Otto W., boghandler, Randers.

Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Esbjerg.

Riis, Poul, forbundssekretær, pastor, Lyngbyvej 180, København Ø.

Tillisch, oberstinde, Viggo Røthesvej 27, Charlottenlund.

Kan retsopgøret standses nu?

En gruppe collaboratører og andre, enkelte rigsdagsmænd og nogle præster er gået ind for, at man skal standse retsopgøret på nuværende tidspunkt, hvilket ville betyde, at eksekveringen af en del dødsdomme over særlig ondartede landsforrædere vil blive opgivet.

Vi har spurgt tre tidligere k-z-fanger, hvad de mener.

Sognepræst Kai Lænkholm:

Restbevistheden ville krænkes.

Afgjort mener jeg NEJ! Ikke så meget, fordi den danske regering og rigsdag derved ville forlene sig med et skær af at være en samling umulig-us'er, der i vanskelige tider ikke kan skønne rigtigt, men lader sig lede af øjeblikkets stemning. Mest fordi man derved krænker retsbevistheden hos store dele af det danske folk. Vi er mange, som føler, at de gerninger, som de anklagede har øvet, var forbryderiske gerninger imod enkeltpersoner og imod det danske samfund. Og når

man læser om eller overværer retsforhandlingerne, rejser harmen sig på ny i én over, at mennesker kunne opføre sig så umenneskeligt imod andre mennesker, og man føler, at der vil blive ødelagt noget i den danske folkekarakter, hvis man finder det rigtigt, at disse forbrydelser ikke straffes som forbrydelser. Det vil være udtryk ikke alene for en uklar tankegang, men også for en urigtig, en usund tankegang.

Dette er mit hovedsynspunkt; men heri blander sig endvidere tanker om det horrible, at de værste forbrydere skulle behandles mildere end de små forbrydere, blot fordi der var gået nogle år hen imellem forbrydelsens udøvelse og retsopgøret; dette er ikke noget sagligt synspunkt; forbrydelsens art er dog den samme, hvad enten den bedømmes hurtigt eller sent efter udøvelsen. Endvidere kan man ikke glemme sine mishandlede og døde kammerater. Var det rigtigt, at de led den skæbne, de led? Siden deres plage-ånder ikke skal straffes! Vi bevarer ikke vort minde om dem og deres ind-

sats på rette måde, hvis vi er kommet til den overbevisning, at det, at de led og døde, ikke fortjener straf.

Nej, og atter nej: vi må ikke standse retsopgøret nu.

Kai Lænkholm.

Afdelingschef Ib Møller-Christensen:

Dagens ret — øllebrød!!!

Gennem Ritzaus bureau har en kreds af gode danske mænd inden for den danske kirke udsendt et opråb til det danske folk og regeringen om at få standset fuldbyrdelsen af flere dødsdomme. —

Som bekendt sidder der tilbage 12 af besættelsestidens værste mordere og landforrædere, der, takket være løgn, fortæller og ussel fejghed har formået at trække undersøgelsesarbejdet imod dem så meget ud, at de nu fem år efter Danmarks befrielse udsættes for et velment, men ganske misforstået medlidenhedskampagne —, eller om man vil, ægte dansk øllebrødsbarmhjertighed. —

I stedet for at ofre deres kræfter på disse tolv mennesker, skulle disse kirkens mænd hellere gå i ilden for en værd'g statspension til Tom Sønder-

KAI LÆNKHOLM

IB MØLLER-CHRISTENSEN

JOHNSTAD MØLLER

gaards efterladte hustru og børn. Men Toms indsats er måske i disse kirkens tjeneres øjne ikke så værdifuld, som disse slynglers. —

Disse 12, der nu i fængslet ensomhed er gået hen og blevet bibellæsende og troende sjæle, har i sandhed opnået kirkens bevågenhed. Men er der virkelig alvor bag deres omvendelse, som måske trods alt kun er stedsbe-grænset til cellens ensomhed i frygt for den retfærdige afslutning på et blodigt kapitel af deres liv, så lad det blive en sag mellem dem og Vorherre.

Det ville da være stridende mod al sund fornuft at stoppe op nu, og også en åbenlys hån mod de store retfærdighedsideal. Stopper man nu, da bliver det disse 12, der bærer den sidste rest af retsopgøret til graven, samtidig med, at den sidste rest af stoltheden over det land, vi kæmpede og led for, smides på foragstens losseplads. —

Hvad så med alle dem, der er henrettet, og endda måske for mindre råhed og brutalitet. Loven gælder for alle, — herom kan der ikke diskuteres. Man vil indvende, at man kunne spare de ofte uskyldige pårørende for megen lidelse. Det er et argument, men det er ikke vor opgave, — dette forhold burde de dømt selv have tænkt på — i tide.

I mindet om vore døde kammerater, både dem i Ryvangen, på landets kirkegårde og alle dem, der ikke nåede at komme til at hvile i dansk jord, men for hvem askehoben bag koncentrationslejrenes krematorier blev det sidste hvilested, må det være et ufravigeligt krav, at loven, trods alle protester, må gå sin gang.

Fodbold er Danmarks nationalsport — øllebrød skulle nødigt blive nationalret. —

Ib Møller-Christensen.

**Chefen for hjemmevernet,
oberst Johnstad Møller:**

Vi må vise logik og retfærdighed.

Uanset det standpunkt, man i almindelighed kan have om anvendelse af dødsstraf, forekommer det mig bedst i overensstemmelse med logik og retfærdighed, at den behandling, som foretages af et afgrænset antal straffesager ifølge særlig lov, gennemføres uden ændringer i denne særlige lov.

Dette mit standpunkt bundet hverken i had eller hævnfølelse. Det eneste rimelige argument for ændring i den særlige straffelov for at afskaffe dødsstraffen er den langsommelige behandling af mange sager, men dette argument er for svagt. Der kan næppe

rejses en folkestemning for denne ændring; derimod hersker der allerede en meget stor utålmodighed efter at se hele dette utiltalende stykke oprydningsarbejde bragt til hurtig afslutning.

Johnstad Møller.

Med 250 danskere i låsede gods-vogne til Dachau

Transporten varede 6 døgn og var på 800 km

Af kaptajn Aage Eifer. Ill. arkitekt O. V. Brøbech

16. februar 1950 er det 5 år siden ca. 250 Frøslevfanger blev deporterede til Dachau.

I den anledning kan det måske være på sin plads at opfriske erindringerne om denne udenlandsrejse, der var den eneste rejse fra Frøslev med en varighed på 6 døgn, idet alle de foregående deportationer i første omgang kun var gået til Neuengamme, hvortil man normalt nåede indenfor et døgn. —

Det gjaldt om at have så lidt som muligt med

Begyndelsen af rejsen formede sig på den efterhånden kun altfor kendte måde, at vi blev purrede kl. 5 om morgenen og stillet op på gangen.

Navneopråb, pakning af vor beskedne bagage. Takket være oplysninger, jeg havde fået af tidligere Neuengammefanger, var jeg i modsætning til mange af mine kammerater klar over, at det gjaldt om at have så lidt med som muligt.

Jeg efterlod alle mine værdisager hos mine stuekammerater — en så godt som ny overfrakke ligeledes, og hver gang jeg nu ifører mig overfrakken, glæder jeg mig over, at den dog gik tyskernes næse forbi.

Vi trådte an på pladsen, blev talt og talt adskillige gange, og kom endelig op på formiddagen afsted på åbne flade lastvogne, der foruden os fanger var tæt besat med politisoldater.

En bemærkning under afskeden med mine stuekammerater ætsede sig ind i min erindring. Det var Johnstad, der sagde: „Ja — ja Ole, det er ikke fordi

jeg vil tilbyde at gå i dit sted, men jeg er næsten lige ved at misunde dig, at du skal ned at se, hvorledes det hele bryder sammen for dem i løbet af en 14 dages tid.“

Jeg mødte Johnstad igen i Neuengamme i slutningen af marts, og det første jeg spurgte ham om, var, om han havde fået set nok. — Det havde han.

Vi kørte gennem Frøslev by, hvor befolkningen vinkede til os, og det sidste billede, der prentede sig i os, var både gribende og rørende.

Hilstes med Dannebrogflag i Frøslev.

I et gavlvindue i et hus så vi, at et Dannebrogflag, og bag det en lille pige, hendes moder og bedstemoder, der vinkede til os med tårer i øjnene.

Det gjorde et dybt indtryk på alle.

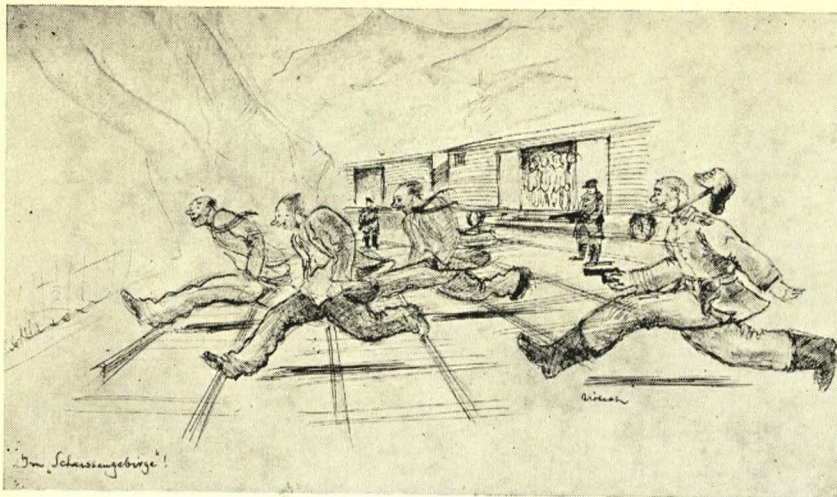
Vi nåede til Harreslev station, hvor 5 små franske godsvogne stod opmarcherede for at tage imod os. 50 mand i hver.

Vogterne var „venlige“, således at vi fik lov at købe halm hos en bonde, som de åbenbart havde en aftale med i forvejen. For 10 kr. til vogteren fik vi ca. 5 små klipper halm.

Kl. ca. 11,30 blev dørene lukkede og låsede udvendig fra, og lidt efter kørte toget. Udenlandsrejsen var begyndt. Snart nåede vi rangérrarealet ved Flensborg station, hvor vi holdt en rum tid.

På turen derved var der adskillige, som ved hjælp af lommeknive, sakse eller hvad de nu havde for hånden, havde udvidet revnerne i vognens si-

Med bukserne om hælene og fulgt af to tyskere gik det i løb over sporene

der, således at vi kunne kigge ud, og dette arbejde fortsattes i Flensborg, indtil tyskerne opdagede det og gik til aktion.

Pludselig gik dørene op og ind stormede en 2—3 mand, der på tyskernes sædvanlige ophidsede måde råbte og skreg om sabotage, og jeg ved ikke hvad. De slog om sig tilhøjre og venstre, og da pladsen i forvejen ikke var for stor, gik det lidt hårdt ud over de nærmeststående. I en af nabovognene morede en af bøllerne sig med at skyde et skud af gennem taget.

Alle lommeknive og neglerensere konfiskeredes

Det var en vældig festforestilling, der endte med, at de konfiskerede alle knive, sakse — ja endog neglerensere af ben.

Hullerne stoppede de dog ikke til, så dem havde vi fornøjelse af på hele turen.

En hel del af kammeraterne i min vogn mente, at det ville være praktisk at have en tillidsmand, der kunne forhandle med tyskerne, og valget faldt — imod mit ønske — på mig.

Sent på eftermiddagen gik dørene op igen, og vi skulle tælles. Vi blev stillet op inde i vognen i 10 rækker med 5 i hver, og så begyndte optællingen. Vi skulle være 50, og det var vi, men tyskeren talte og talte, og nåede kun til 49. Jeg stod ved siden af

tyskeren og talte med og kom hver gang til 50. Tyskeren blev mere og mere ophidset, indtil jeg spagfærdigt gjorde ham opmærksom på, at han vist havde glemt at tælle mig med. Det viste sig, at det havde han. Han talte efter endnu en gang — og blev beroliget, d. v. s. ikke lige med det samme, men først efter at han havde brølet mig ind i ansigtet, at hvis nogen flygtede, ville jeg blive skudt. Det tog jeg nu forholdsvis roligt, idet jeg ikke

agtede at lade en gunstig lejlighed til at stikke af ubenyttet.

Endelig kom vi afsted. Vi stoppede ikke, før vi nåede Hamborg ud på aftenen. De fleste troede vist, at vi skulle til Neuengamme, men jeg vidste, at den danske forvaltning til tyskerne havde udleveret proviant til 6 dage, så jeg var klar over, at vi skulle videre syd på. Jeg vidste også, hvor vi skulle hen, men det mente jeg, at kammeraterne tidsnok kunne få at vide. Man vidste jo aldrig, hvordan det kunne gå, og så længe vi var i toget, havde vi det efter omstændighederne tåleligt.

Vi fik efterhånden indrettet os, så vi kunne hvile og sove på skift, og da menneskenes tilpasningsevne er stor, havde vi det egentlig ganske hyggeligt, da den første nat vor overstået.

Skiftende underholdning — men vi var ikke kræsne

Underholdning manglede vi ikke. Sang og historier afløste hinanden, og gennem sprækkerne i vognen fulgte vi med på rejsen, så godt vi kunne.

Hvem husker ikke Mehr's smørtenor? Han havde et udtømmeligt forråd af sange — ikke altid lige høviske — men vi var ikke kræsne.

Hver vogn blev stoppet med 50 mand, så vi måtte ligge og stå på skift

DET GJENSIDIGE FORSIKRINGSSKAB
DANMARK

Martinit

Dansk Eternit
Bølgeplader - Skifer
Beklædningsplader
Ventilationsrør
Altankasser

^A/_s MARTINIT - København
Gasværksvej 10 - Telf. C. 14.898

**Silkeborg Jern- &
Staalforretning A/S**

«Staalgaarden» — Silkeborg

Worning & Petersen
VEJLE SÆBEFABRIK ¹/₂

Kornbeck fortalte os om, hvordan vi — når vi engang blev velhavende — kunne erhverve eget hus. Det var meget interessant, men jeg ved nu ikke, om der er nogen af os, der har fulgt hans anvisninger.

Leth sang også for os. Hans stemme var blevet noget ødelagt af, at tyskerne havde moret sig med at banke ham på strubehovedet med en gummiknippel, men ellers må man vel sige, at hans repertoire dannede en gavnlig modvægt mod Mehr's „lettere“ sange.

Jeg forsøgte efter ringe evne at gå i Johnstad's fodspor, med at give en oversigt over krigsbegivenhederne, og som de efter min ringe mening havde udsigt til at forme sig i den nærmeste fremtid. Takket være den omstændighed, at jeg hver dag på stuens radio i Frøslev havde lyttet til B.B.C., var jeg ganske godt orienteret og kunne derfor give de sidste facts.

Vi sov ikke meget den første nat, og da næste morgen gryede, var vi nået til Lerthe. Solen skinnede, og pludselig blev døren revet op.

Vi missede med øjnene i solskinnet og så ud over et mægtigt sporareal.

Nu begyndte en festforestilling, som kaldte på humoren hos os alle.

Hele sporarealet var spækket med

politisoldater med skudklare maskinpistoler.

Neden for vognen stod 2 mand med pistoler i hånd, og nu blev vi beordret ud, 3 mand ad gangen. „Toilette gehen“, brølede tyskerne, og så gik det los.

Fangerne fik ordre til at løse benklæderne, og i løb gik det over sporene med de 2 tyskere i hælene. Endelig nåede man en grøft med et gærde bagved. På gærdet stod med 10 skridts mellemrum en række politisdater, ligeledes med maskinpistoler, og i grøften sad så de farlige „Häftlinge“ med bukskerne nede om hælene.

Vi morede os i den grad over forestillingen, at tyskerne forbavtede spurgte, hvad der var i vejen. Jeg prøvede at forklare dem, hvad vi morede os over, men dengang var der ikke oprettet noget fakultet ved tyske universiteter for humor, så det forstod de ikke.

Hvem f . . . . ville finde på at stikke af midt nede i Tyskland, når han havde bukserne nede om hælene. —

Udover denne afveksling een gang i døgnet — kun en gang sprang tyskerne 1 dag over — blev vi ligeledes hver dag fodrede.

fortsættes side 25

Spiseappell i Dachau

PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 12 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

KONTOR

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, Ordrup Jagtvej 179, Charlottenlund (kontortid 9—12,30). Telefon: Ordrup 5075.

Annoncer, der ønskes indrykket i bladet, må være kontoret i hænde senest den 20. i foregående måned.

REDAKTION

Ansvarshav. redaktør: Kommunelærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17—18).

Indlæg, artikler, meddelelser, breve fra læserne m. v., der ønskes optaget i bladet, må være redaktionen i hænde senest den 25. i foregående måned.

Redaktionsudvalg: Seminarieførstander Paul Holt. Kontorchef i Krigsministeriet, kaptajn Fl. B. Larsen. Pastor Poul-Riis.

FORRETNINGSFØRER

Artitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

Hak. Jørgensens Bogtrykkeri, Sturlasgade 14, København S. Telefon: Sundby 1871.

Klicheer: Persson's Cliché-Anstalt, København. Papir: A/S V. Crone & Møller, København.

Neurose-ofrene må hjælpes lægeligt og erhvervsmæssigt

Lægeundersøgelsen rejser en række problemer

Landsudvalget for besættelsestidens politiske fanger havde til mandag den 30. januar indbudt til en yderst interessant aften, der holdtes i Anatomisk Instituts store Auditorium på Nørre allé.

Aftenens egentlige emne var aflæggelse af beretning om den store lægeundersøgelse, som er foretaget af syv læger.

På mødet indledte direktør Karl V. Jensen, hvorefter lægerne Paul Thygesen, Munke Hertel Wulff og Hess Thaysen på instruktiv måde redegjorde for det store undersøgelsesarbejde, bl. a.

ved fremlæggelse af et statistisk arbejde, der blev forevist på lærredet.

Selve lægeundersøgelsen rejser det problem, om der er gjort fra samfundets side, hvad der bør gøres for økonomisk at hjælpe k-z-lejrenes ofre.

Landsudvalget har siden ophævelsen af Landsforeningen arbejdet vedholdende med dette spørgsmål, og som udvalgets sekretær fremsatte Frode Toft en redegørelse for udvalgets arbejde.

Hans beretning mundede ud i følgende krav:

1) Alle neurosesager under erstatningsloven bør snarest og inden lovens 5-års frist genoptages. Hvor behandling ikke kan føre til resultat, må der fastsættes betydelig højere renter, helt op til 100 pct., navnlig for de ældre. Genoptagelsen og behandlingen af sagerne må ske under medvirken af landsudvalget.

2) Der må oprettes et nervesanatorium efter de principper, lægeudvalget har anvist, og hvor behandlingens mål må være en psykisk og social gentilpasning, herunder også den nødvendige optræning, eventuelt omskoling. I tilslutning hertil bør der i København skabes mulighed for ambulant psykiatrisk behandling efter lignende retningslinier.

3) Der må ydes alle, der underkastes behandling, fuld rente under hele behandlingen.

4) Den automatiske nedsættelse af renten ved en gradvis bedring af helbredet bør ske efter andre retningslinier. Dette gælder ikke mindst de tuberkuløse. Når en læge teoretisk må erklære en patient i stand til at udføre to timers let arbejde daglig, nedsættes renten nu automatisk med 25 pct. Denne urimelighed må ophøre, og nedsættelse bør først ske, når der bydes patienten en rent praktisk mulighed for at påbegynde arbejde.

5) De særlige bestemmelser for tjenestemænd, der har pådraget sig sygdom eller skade i koncentrationslejrene, er uheldige og bør ændres, så de ikke stilles ringere end private funktionærer.

Det kan iøvrigt tilføjes, at de syv lægers redegørelse for undersøgelsen foreligger som et særtryk af Ugeskrift for læger nr. 44. Der arbejdes for tiden på en engelsk udgave af redegørelsen.

Den vil blive på ca. 300 sider. Undersøgelsen er af lægevidenskabelig interesse, idet den er resultat af et arbejde, det kun har været muligt at foretage her i Danmark.

1000 mennesker til møder i Århus og Silkeborg.

Fangeforeningen i Århus samlede tirsdag den 24. januar ca. 1000 mennesker til et møde i FOLKETS HUS.

Distriktschef Humle talte og formanden for GESTAPOFANGERNE V. Clemmensen, viste den gribende film „Glem ikke“ samt reportagefilmen „Krigen fra alle fronter“. Endvidere var der solosang.

Et lignende møde fandt sted i Silkeborg den 25. januar. Her var soldaterforeningerne indbydere, og 1000 mennesker havde efterkommet indbydelsen. Her talte guldsmed N. A. Johansen og Studentersangerne fra Århus sang en række sange.

Talenternes parade.

Den 10. marts arrangerer Foreningen af tidligere Gestapofanger „Talenternes parade“ i Hjemstavnslokalerne i Linésgade. Der vil bl. a. blive koncert af musikforeningen Croma's 30 mands orkester under direction af Arne Zachariassen. Efter faneindvielse bliver der optræden af en række kammerater, der allerede i lejrene viste deres kunstneriske evner.

Endvidere:

Kammeratskabsstævne i Odense.

I slutningen af maj måned indbyder foreningen til det årlige kammeratskabsstævne, der denne gang samler sig om Odense med besøg bl. a. ved det tidligere Gestapo-hovedkvarter og det idylliske Sydfyn.

Erfaringen har vist, at disse årlige stævner er meget populære, og Odensestævnet vil sikkert også være i stand til at samle den helt store tilslutning.

10-års-dagen for den 9. april.

Den 9. april er det i år 10-års-dagen for tyskernes overfald på Danmark.

„Gestapofangerne“ har ønsket at markere denne dag på særlig måde. Det vil ske ved en højtidelighed på Bispebjerg kirkegård om formiddagen

og ved en højtidelighed på Rådhuspladsen kl. 12. Traditionsmæssigt samles her en større menneskemængde på dette tidspunkt. Der vil blive tale og orkestermusik.

Dagen afsluttes på særlig højtidelig måde ved en stilig festlighed i Rådhushallen, hvor borgmester Julius Hansen indleder og fhv. minister Frode Jakobsen taler. Der bliver kunstnerisk medvirken af flere fremtrædende kræfter.

Dagen falder på påskesøndag, og dette må jo siges at rime godt sammen med hele dagens placering blandt vore store dage.

Nordmændene fra Heinkel søger forbindelse med danske medfanger

Nordmændene, der har været k-z-fanger på Heinkel udekommando ved Berlin agter den 25. marts at samles på 5-års-dagen for befrielsen fra lejren.

De beder i denne anledning om navne og adresser på de danskere, der var medfanger. Alle tidligere Heinkel-fanger bedes derfor meddele navn og adresse — samt navn og adresse på andre danske Heinkel-fanger — til Poul Andersen, Strandgade 8, Dagnæs, Horsens.

Bob Smit vil brevveksle

Hollænderen, dr. Bob Smit, Heemskerckstraat 17, den Haag, Holland, vil gerne i forbindelse med danske fangekammerater, som han har truffet i ty-

ske lejre. Man bedes sætte sig i direkte forbindelse med ham og ledsage brevet med et fotografi, da han kun erindrere, „at de alle hed Jensen, Hansen“ o.s.v. Bob Smit har været fange i følgende lejre: Sept.—okt. 44: Oranienburg, blok 51. Okt.—nov. 44: Heinkel, hal 008. Novbr. (14 dg.) 44: Husum, blok 1 A. Decbr. 44: Ladelund, blok 5, (Blockhaupt Ryssenblock og Nachtwache).

Jan.—febr. 45: Neuengamme (Schreiber). Marts 45: Bullenhuserdamm Hamborg (Wäscherei).

Aabenraa amtsråd skænker grund til Bernadotte-monumentet

Der udskrives arkitektkonkurrence

Åbenrå amtsråd har på sit sidste møde den 16. januar udtaget den plads, hvor det store monument for greve Folke Bernadotte skal rejses. Amtsrådets ordinære møde blev i den anledning forlagt til Kruså, der skal være hjemsted for mindesmærket, og her foretoges en besigtigelse af den skråning, der er tænkt anvendt som plads til dette formål. Stedet er beliggende ud til Hovedvej nr. 10, ca. 100 meter syd for Kruså korsvej, og placeringen af monumentet vil blive sådant, at alle vejfarende på strækningen mellem korsvejen og selve grænsen kan se det. Efter besigtigelsen af pladsen sattes amtsrådet i Nygårds hotel, hvor amtmand Refslund Thomsen satte forslaget til afstemning. Det vedtoges her med 9 stemmer, medens 3 undlod at stemme. Komiteen, der står for monumentets rejsning, vil i nær fremtid lade udskrive en konkurrence om selve mindesmærket, og man håber at få arbejdet så hurtigt fra hånden, at afsløringen kan ske på greve Bernadottes dødsdag den 17. september. Umiddelbart over for mindesmærket vil man lade anlægge en camperingsplads, og den fremtidige vedligeholdelse af såvel denne som af pladsen omkring monumentet vil ske ved Åbenrå amtsråds foranstaltning. Endvidere skal anlægges en parkeringsplads i nærheden. I øvrigt benyttede amtsrådet lejligheden til at se på forholdene ved den dansk-

tyske grænse, og det er tanken at foretage en større udvidelse af hovedvejen og parkeringspladsen.

Da Bernadotte blev hyldet af den danske politietat

Med 250 danskere i låsede godsvogne —

fortsat fra side 22

Vi fik brødet, men tyskerne beholdt

pålæg og smør.

Forvaltningen havde givet tyskerne brød, pålæg og smør med til os, men vi så kun brødet. Resten vandrede i tyskeres maver.

Samtidig med uddeling af brød fik vi en jungle med drikkevand, men det var kun en sparsom ration. Vi sultede ikke på turen, men de fleste af os led af tørst.

Når vi blev lukket ud, var det som regel på en station, men en enkelt gang stoppede vi op i nogle vældige bjerge, som naturligvis straks fik navn efter det formål, hvortil vi benyttede dem, — „Scheissengebirge“.

Selv om vi gjorde vort bedste for at underholde hverandre, kunne rejsen måske nok forekomme en smule ensformig, men af og til havde vi små opmuntrende oplevelser, som da vi en

dag pludselig blev overfløjet af en „tommy“, som tyskerne skreg.

Luftværnskanonerne i togstammen åbnede straks ild mod flyet, men heldigvis uden at ramme det.

En vis mand havde taget bevogtningsmandskabet, der var løbet i beskyttelsesrum, hvilket vi var rart fri for at gøre.

Såsnart flyet var forsvundet, dampede vi videre, hvorpå bevogtningsmandskabet ved det næste stop fortalte os, at ikke en halv time efter, at vi havde forladt stationen, var denne blevet fuldstændig udbombet.

Vi var i det hele taget fantastisk heldige.

Når man tænker på, hvor tæt vi var ved fronten, og at vi kørte langs denne på en strækning af ca. 800 km, så så vi udover den ene gang ikke så meget som skyggen af en bombemaskine.

sluttes side 28

Det blev en kamp, der gav genlyd over det ganske land, ja endog ud over grænserne i formiddagens løb.

Det var oberstens udtrykkelige ordre, at ingen måtte gribe ind.

Kom det til kamp, ville han selv, og han alene kæmpe, om så kampen skulle ende med døden.

Oberstens uforfærdede handling viste vejen til vilje, til mod og beslutsomhed, viste vejen, ad hvilken mangel senere er vandret, viste at der fandtes mandfolk her i landet, for hvem ære og ret var mere end selve livet, når det gjaldt vold og undertrykkelse, lad så tyskerne nok så meget mene, „at ræven hin morgen blev røget ud af sin hule“.

Man ved, at obersten fulgte en nøje forud lagt plan. Han var en aldeles fremragende og sikker skytte i besiddelse af både gevær og pistol med tilhørende ammunition. 5 tyskere satte straks livet til, og to andre skal, efter tyskeres eget opgivende, være blevet såret, måske endog dødeligt, deres endelige skæbne kendes ikke.

Indledning til kampen skete ved, at der ved halvsektiden om morgenen blev sparket på oberstens dør, den slags var nu engang tyskeres form for høflighed. På oberstens forespørgsel om, hvem det var, blev der svaret, at det var det tyske sikkerhedspoliti, der ville tale med ham, hvortil obersten skal have svaret, at han var at træffe på sit kontor kl. 10,00. Som officer var han rede til at møde tyskerne på kontoret, som forbryder ville han ikke tages, det har han så ofte selv udtalt.

Ene dansker mod 40 tyskere

Paludan-Müllers heltemodige kamp mod tyskeres kugleregn, håndgranater og brandbomber.

Af ritmester A. Malling-Jacobsen

(Forfatteren skriver tyskere med lille begyndelsesbogstav efter punktum)

På et af bladene i den mindernes krans, der slynger sig om vort folks frihed og ret, kampen mod vold og undertrykkelse, står et navn, der med fuld føje kan og bør nævnes på linie med treårskrigen helte og Dybbøls fanevagt, fra dette blad stråler os navnet

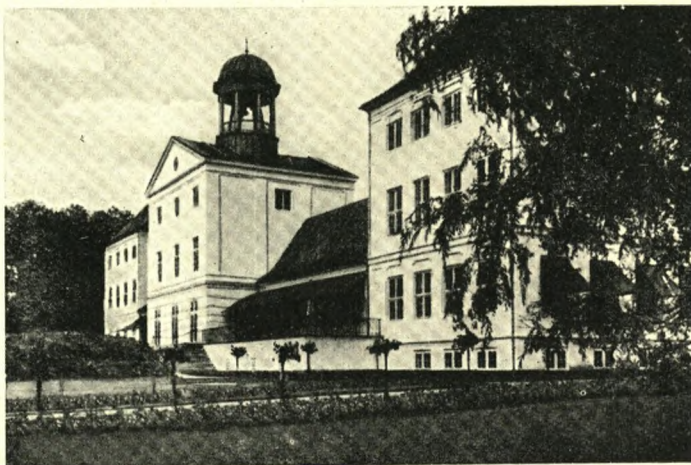
SVEND BARTHOLIN PALUDAN-MÜLLER

i møde og dato den 26. maj 1944.

Nævnte dag blev Gråsten ved halvsektiden om morgenen vækket ved en meget stærk skydning. Det varede kun kort tid, inden man var klar over, hvad der var på færde. tyskerne var ude efter grænsegendarmeriets chef, men her kom de til et helstøbt mandfolk, der ikke godvilligt overgav sig.

Det blev en kamp med livet som indsats, hvorom ingen anede, at det skulle lykkes obersten at holde stand, så længe som han gjorde.

Det blev en kamp, der afslørede dansk heltemod over for det stik modsatte hos angriberne.

Gråsten slot er kendt viden om især som kongeparrets sommerresidens

Mindemuren bærer Paludan-Müllers relief og hans navn

tyskerne forlangte nu døren åbnet øjeblikkelig, da dette blev nægtet, blev døren slået ind. Den første mand, der viste sig i døren, kom ikke levende derfra, han faldt for et velrettet skud fra oberstens pistol. Angriberne var rædselsslagne og trak sig skyndsomst tilbage. tyskerne var synligt opsidse og nervøse. I huj og hast jog en bil til politistationen, hvor der straks pr. telefon blev rekvireret assistance.

I mellemtiden havde to af naboerne henvendt sig til tyskerne for at få tilfaldelse til at føre oberstinden, datteren og husassistenten ud. Langt om længe tillodes dette, hvad der blev meddelt obersten ved tilråb. En brøkdal af et sekund sås hans overkrop bag loftsetagens vindue, i aldeles samme nu bragte en maskinpistolsalve mod vinduet, heldigvis havde obersten dukket sig i tide. Endnu en salve affyredes mod vinduet, og så først fandt tyskerne sig foranlediget til at standse skydningen.

Et typisk eksempel på ved fejg list at få ram på en tapper og modig modstander. Det er givet, at obersten skulle have været skudt ned i samme øjeblik, naboerne kaldte på ham.

Af byens politimester var sognepræsten, den ene af de to naboer, blevet opfordret til at bringe oberstens familie i sikkerhed, og om muligt forsøge at overbevise ham selv om situationens håbløshed. Det første lykkedes, det sidste selvfølgelig ikke, intet kunne rokke oberstens heltemodige beslutning om at kæmpe til det sidste.

Damerne blev ført ud og hensynsløst anvist plads i et lysthus i haven,

dér opholdt de sig et par timer. Herfra overværede de kampen om det hus, der så tappert og enestående blev forsvaret af mand, fader og husbond i en og samme person. Herfra så de tyskerne gå i stilling, skyde, kaste håndgranater og brandbomber mod det hjem, hvori de selv havde oplevet så mange glade og lykkelige timer og ladet andre nyde godt af et forbilledligt familieliv. Herfra måtte de selv være dække og skjold for det angribende „herrefolk“s repræsentanter, da det jo siger sig selv at oberstens projektiler ikke kom i lysthusets nærhed, medens tyskernes derimod hyppigt fløjtede om den tynde bræddewæg.

Med velberåd hu sattes ild på huset i vindsiden. Det var sikkert meningen, som hjemmetyskeren udtrykte sig, at ryge obersten ud, men der blev taget fejl, som så ofte før. tyskernes håb gik ikke i opfyldelse. Der er nemlig himmelvid forskel på dansk mod og tysk ophidselse.

Efterhånden var der kommet forstærkninger til, ikke mindre end fyrretyve tyskere deltog i kampen mod en eneste dansker. Fra alle sider faldt der skud mod huset, fra alle sider blev disse besvaret, obersten var så at sige alle vegne. Ikke et eneste sted følte tyskerne sig sikker, den mindste blotelse og svaret kom med 100 pct. sikkerhed. Noget, der gang på gang betog tyskerne enhver lyst til at nærme sig huset. Den tyske leder skummede af raseri, han gjorde det endnu flere dage efter, alene ved tanken om det nederlag, han her havde lidt.

Hvornår obersten affyrede sit sidste skud, kan ingen med bestemthed oplyse noget om, meget tyder på, at det har været ved ca. halvnitiden, idet der på dette tidspunkt lød et enkelt skud fra huset, om obersten herved har gjort ende på sine lidelser, det ved intet levende menneske, det ved kun han, hvis mund er lukket for stedse. En kendsgerning er det imidlertid, at tyskerne fortsatte skydningen endnu et stykke tid.

At begivenheden satte Gråsten i oprørstilstand, siger sig selv. Efterhånden som man fik vished for oberstens død, gled flagene på halv, alle danske værksteder og butikker lukkede. Det var en hyldelse til en mand, der nød agtelse og tillid i sin by, en sympatitilkendegivelse for en helt, der satte livet ind i kampen for sin overbevisning.

Også over denne tavse, men i sig selv så talende, demonstration rasede tyskerne, den skulle bringes til ophør for enhver pris. Der blev udslynget de mest „kolossale“ trusler til højre og venstre, noget tyskerne, det må man virkelig lade dem, var sande mestre i.

afsluttes side 28

Sæt venligst

Kammeraternes
Hjælpefonds

MÆRKAT

på alle Deres forsendelser

Derved støtter De fondens arbejde for
nødlidende kammerater.

Mærkatene, der er smukt trykt i 4
farver, foreligger i ark à 25-50-100 stk.
og koster 10 øre pr. stk.

Fås ved henvendelse til Hjælpefonds-
kontor: Ordrup Jagtvej 179.
Charl. - Tlf. Ordrup 5075 - Giro 780.

Man harmes over behandlingen af Tom Søndergaard-sagen

Vor artikel om behandlingen af Tom Søndergaard sagen har fremkaldt en strøm af breve og andre henvendelser til redaktionen.

Vi gengiver her nogle enkelte.

Krav om statspension til hans enke

I anledning af artiklen i januarnumret af Pigtraad om Tom Søndergaards efterladte understøtter jeg på det kraftigste kravet om en statspension, subside form for økonomisk støtte til disse.

Villy Mejbmom,

overrass. i post- og telegrafv.
Herninggade 2, Ø.

Det må være samfundets opgave.

Dette som et lille indlæg i anledning af vor kammerats skildring af Tom Søndergaards og hans families skæbne.

Hele artiklen virker på en måde nedslående, når man betænker, at vi på den måde er i magthavernes hænder. Men det falder helt nøje i tråd med den meddelelse, radioen d. 23. 1. udsendte om Jørgen Jørgensens og Berthel Dalgaaards henvendelse til stats- og justitsministeren om at ophøre med fuldbyrdelsen af dødsstraf m. m.

For at det hele skal være „fuldbragt“ mangler nu kun, at alle medlemmer af 6. maj Foreningen og deres tilhængere får fuld erstatning for „uforskyldt varetægt“ og i „særlige graverende tilfælde“ bliver belønnet med en større orden for „veludført dåd“. —

Jo, der venter ovennævnte to herrer og deres tilhængere større opgaver. De kunne jo f. eks. passende tage sig af den en gang dømte Anton Callesen fra Aabenraa, senere fangevogter i Neuen-gamme, specialist i tortur af værste slags, som han villig indrømmede at have udført, efter at ca. 70 franskmænd m. fl. har givet oplysninger om hans virksomhed.

Ønsker de herrer også ham fri for dødsstraf for at samfundet kan underholde ham, til han en gang ved en særlig lejlighed, f. eks. en grundlovsfest, bliver benådet? Han kan jo dog ikke gøre for, at nogle mennesker er så en-

foldige at tro, at grundloven er til for at holdes, vel?

Ja, kammerater, man kunne blive ved længe, hvis man bare havde samlet de forskellige eksempler sammen. De nævnte tilfælde af „demokratisk tankegang“ er daglig tale i vor radio og en stor del af pressen.

Det var ikke derfor, vi gik ind i frihedskampen. Men som Paul Holt skrev: „Det gik ikke efter håbet, men som ventet.“ Men derfor må vi alligevel have lov at protestere i et tilfælde som Tom Søndergaards.

Jeg vil gerne støtte en indsamling, selvom jeg ikke synes, det er den vej

vi skal. Det er og bliver kun som en morfinindsprøjtning.

Nej, det må være det danske samfunds opgave og pligt at sørge for de efterladte, som det har sørget for vore faldne hernede fra Sønderjylland fra krigen 1914—18.

P. Heel,

Lambjerg, Kirkehørup.

Hvis alle, der frydede sig over braget fra Forum, gav en krone, var sagen løst.

Direktør A. H. Spangenberg skriver bl. a.:

Kun få kendte Tom og arbejdede med ham, men hans bedrifter var for tusinder, ja for millioner en inspiration, en opmuntring, som fik uoverskuelige følger. Tænk på de hundredtusinder københavnere, der hørte braget fra Fo-

SPAREKASSEN

FOR

KJØBENHAVN OG OMEGN

Stiftet 1820

Niels Hemmingsensgade 24 . Afdelinger overalt i Byen

rum, på millionerne landet over, som smilede og glædede sig, da nyheden spredtes. Var den glæde en krone værd pr. individ? Ak ja, en landsindsamling godt iscenesat ville gøre fru Søndergaard til en af landets rigeste damer, ganske uden relation til andre lige værdige, som måske også savner et og andet.

Man skulle tro, at her lå en nærliggende opgave for Kammeraternes Hjælpefond; kan den ikke klare sagen, så sæt i Guds navn en passende særindsamling i gang, gør andet og mere end blot at optage en syrlig artikel. Hvis Tom Søndergaard og hans kammerater havde tilbragt dage og nætter med at skumle over verdens uretfærdighed og menneskenes smålighed, så var vi jo aldrig kommet videre.

Socialministeren har nu indstillet fru Søndergaard til en pension, der svarer til hædersgaven, nemlig 800 kr. om året, hvortil kommer 200 kr. for hvert af de to børn.

— Dette er jo meget pænt. Men hvad skal hun så leve af?

JENS FOGH

Autoriseret Forhandler

Skive

BØGER

FAGBLADE

BROCHURER

BREVPAPIR

KATALOGER

FARVETRYK

★

BESTE KVALITET

HURTIGSTE LEVERING

Hak Jørgensens Bogtrykkeri
 Sturlasgade 14 - København S
 Telefon Su. 1871

Med 250 danskere i låsede godsvogne — fortsat fra side 25

Der var bidende koldt i Dachau —

Endelig nåede vi frem til vort bestemmelsessted. En morgen vågnede vi op ved en lille station, hvor vore vogne blev koblet fra toget. Vi var i Dachau.

Solen skinnede, men det var bidende koldt. Gennem sprækkerne studerede vi omegnen, så godt vi kunne, og vi så en idyllisk lille by med røde tage og høje spidse gavle.

Efter et par timers forløb kom et lille lokomotiv og hentede os og så rullede vi ud i lejren, der var berømt — eller berygtet — som den første kz-lejr, nazisterne oprettede.

Vi passerede gennem en svær port, der lukkede sig efter vor lille vognstamme, og vi begyndte nu at se folk i fangedragter på arbejde og ind imellem en del af de forhadte og frygtede SS-soldater.

Endelig standsede vi, og et øjeblik efter blev vi lukket ud. Vi så ikke særlig godt ud, selv om vi var nogle få stykker, der havde barberet os hver dag under hele turen — uden sæbe og vand.

Fangelejren lå tæt ved en stor SS-kaserne, der til vor store fryd åbenbart var blevet bombet nogle gange.

Vi gik gennem kasernen og nåede

endelig vort mål, — Dachau K Z-lager.

Ceremoniellet ved modtagelsen, indkvartering og „forplejning“ afveg vist ikke meget fra modtagelsen i andre af det 3. riges lejre, så den er der ingen grund til at dvæle ved.

Vi blev heldigvis indkvarteret samlet, hvilket gav en stor moralsk styrke, og gennemgående må man sige, at sammenholdet var godt, ligesom den disciplin, vi indbyrdes holdt med hensyn til renlighed, var upåklagelig.

Vi husker sikkert alle vore nabo-barakker og de lidelser, vi så dem gennemgå.

Ingen af os glemmer sikkert stakkels „Badoglio“, der en nat fik et så brat endeligt — et endeligt der, det tror jeg, var en lykke for ham, idet det udfriede ham for en lang række lidelser.

Jeg mindes med stor glæde den lille samling franskmænd med deres uforlignelige og tapre pater, og ikke mindst mindes jeg vor gode ven, hollænderen Dan, som jeg havde den glæde at besøge i hans smukke hjem i Amersfoort i fjor. —

Han bad mig hilse alle hans danske kammerater, hvilket jeg hermed gør.

Aage Eifer.

Paludan-Müller...

(fortsat fra side 26)

Stedets hjemmetskere pustede kraftigt til ilden, butikkerne skulle nok blive åbnet, og flagstængerne nok hugget til pindebrænde.

Og hvad skete der vel så? Intet! Overhovedet intet!

Heller ikke denne gang gik tyskerens påstand i opfyldelse, der blev ingen butikker åbnet, der blev ingen flag halet ned før solnedgang, der blev ingen flagstænger hugget til pindebrænde.

tyskerne trak i land, de skulle ikke påny lide nederlag.

Oberstens lig blev senere begravet på Snese kirkegård på Sjælland, kun få skridt fra hans barndomshjem, hvorom han så tidt har fortalt, hvor han oplevede en sorgløs barndom og en dejlig ungdom.

På hans grav er senere rejst en smuk

natursten med relief, og året, han fandt hvile.

På Slotsbakken i Gråsten i umiddelbar nærhed af hans tjenestebolig rejste befolkningen en mindemur til erindring om en tapper og heltemodig mand, en mand, der aldrig gik på akkord med uretten, en mand, der modigt satte livet ind for sin overbevisning.

Hvor er det smukt og sandt, hvad der skrives, når det hedder:

„Så manges i kampen er segnet smukt een valgte en himmelstræbende flugt. En helledåd er tilendebragt, en helt hist faldt på sin skanse. Han fulgte kaldet, og med foragt bekæmpede brutalitetens magt, men vandt også sejrens kranse. Nu hviler han nær ved sit barndomshjem,

vi blomster til højen vil binde, og slægt efter slægt, der vokser frem vil gennem sekler ledsage dem med et „Æret være dit minde!“